

TBMM 'DE PALULU MİLLETVEKİLLERİ (I. VE XXIII. DÖNEM)

*The Deputies of the Grand National Assembly of Turkey from Palu
(I-XXIII Periods)*

Öğr. Gör. Handan HAYKIR*

Özet

İlkçağlardan beri köklü bir tarih ve kültürel zenginliğe sahip olan Palu, tarihin her döneminde önemli bir sosyal, kültürel ve siyasi bir merkez olmuştur. Özellikle din ve ilim adamlarının burayı mesken tutmaları da Palu ve çevresinde önemli bir kültürel ve sosyal birikimin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu tarihsel altyapıya sahip olan Palu, Türkiye Cumhuriyeti idaresinde de önemini sürdürmüştür.

Cumhuriyetin ilk yıllarında, kısa süre vilayet statüsünde bulunan Ergani vilayetinin bir kazası olan Palu, 1925 yılından itibaren Elazığ'a bağlı bir ilçe olarak idari yapısını günümüze kadar sürdürmüştür.

Siyasi bakımdan hem kısa süren Ergani vilayetine bağlı bir kaza iken hem de Elazığ'a bağlı ilçe statüsündeyken Palu siyasi bakımdan önemli bir ilçe olarak her dönem öne çıkmıştır. Özellikle çok partili hayata geçişten sonra hemen hemen her siyasi partinin aday listesinde bir Palulunun olduğunu görmekteyiz. Günümüze kadar bu siyasi etkisini sürdüren Palu, bu anlamda Elazığ'ın siyasetinde etkili bir rol oynamıştır.

Bu çalışmamızda Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin I - XXIII. dönem arasında seçilen ve görev yapan Palulu milletvekilleri ve senatörler hakkında bilgiler verilecektir. Elazığ siyasetinin dinamikleri ve bu dinamiklere Palulu siyasetçilerinin etkisi ve katkısı incelenecektir. Ayrıca bu milletvekillerinin meclis çalışmalarında ki katkıları başta olmak üzere Elazığ ve Palu ilçeleri de yapmış oldukları hizmetlere de yer verilecektir.

Bu çalışmamızda başta TBMM Mazbata ve Sicil Arşivi, resmi yayınlar, dönemin süreli yayınları birincil kaynak olarak kullanılacaktır. Ayrıca konumuzla ilgili tetkik eserlerden istifade edilecektir. Bunun yanında sözlü tarih çalışması da yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: TBMM, Elazığ, Palu, Ergani, Milletvekilleri, Seçim

Abstract

Palu with its deep rooted history and cultural richness has always been an important social, cultural and political center throughout the history. Especially the settlement of the religious and scientific scholars has prepared a base for cultural and social accumulation within Palu and its periphery. Palu having this historical background has pursued its importance under Turkish Republic Administration as well.

Palu, which had remained as a county of Ergani that had been holding city status for short period of time in early republican period, continues its administrative structure as a county of Elazığ city till today.

*Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Tarih Bölümü, Elazığ, email: handanhaykir@hotmail.com

Both as counties of Ergani and Elazığ, Palu has always been coming into prominence politically. Particularly after the transition to the multiparty system, we can see a candidate on the list of almost every political party. Palu by keeping its political effectiveness until today, plays an important role in Elazığ politics.

In this study, some information will be given about the deputies and senators of Grand National Assembly of Turkey from Palu between I and XXIII periods. The dynamics of Elazığ politics and contributions and effects of the politicians from Palu to these dynamics will be analyzed. Moreover, the contributions of these deputies to the parliament works and their services to Elazığ and Palu will be covered.

GNAT records and Registry Archives, official publications and periodicals of the term will be used as primary sources in this study. In addition, related publications will be utilized. Verbal history studies will be performed as well.

Key Words: GNAT, Elazığ, Palu, Ergani, Deputies, Elections

Giriş

Mecliste I. ve XXIII. dönemler arasında milletvekilliği yapmış Palulu 16 milletvekili ve 1 Senato Üyesi bulunmaktadır. Bunların 4'ü, 1921 yılına kadar o dönem vilayet olan ve Palu'nun da kaza olarak bağlı olduğu Ergani'den¹, biri Tunceli'den, biri Antep'ten diğer 11 milletvekili ise Palu'nun Elazığ'a bağlanmasıyla², Elazığ'dan meclise girmişlerdir. Özellikle Ergani milletvekilleri Milli Mücadele ve Cumhuriyet dönemlerinde önemli hizmetlerde bulunmuş, bir fiil aktif görev almışlardır.

Hakkı Bey (Akgün)

1894 yılı Elazığ-Palu doğumludur. Annesi Nazlı Hanım babası Şerif Efendizade Raif Efendidir. İlk ve orta öğrenimini Palu'da, lise eğitimini ise Diyarbakır Sultanisinde tamamlamıştır. İlk devlet hizmeti, 17 Mayıs 1912 yılında Palu Mal Müdürlüğü'nde Kâtiplik olmuştur. Daha sonra, Erzincan talimğâhında eğitim görerek, I. Dünya Savaşı'nda Doğu Cephesinde Yedek Nakliye Subayı olarak görev almıştır. 23 Aralık 1919 yılında terhis olduktan sonra memleketine dönmüş ve İl Genel Meclisine üye seçilmiştir. TBMM'nin I. Dönemi için yapılan seçimlerinde Ergani'den milletvekili adayı olmuş ve 24 Mayıs 1920'de Ergani Milletvekili seçilmiştir³.

Hakkı Bey, Mecliste görev yaptığı sürede, Milli Savunma ve Dilekçe komisyonlarında çalışmış ve meclisin I. toplantı yılında Milli Savunma komisyonunun kâtipliğini yapmıştır. Milli Mücadele yıllarında yöresinde bulunan halkı, Milli Mücadelenin amaç ve hedefleri doğrultusunda aydınlatmak için görevlendirilen Hakkı Bey, Meclise iki soru önergesi vermiş ve dört kanun teklifi yapmıştır.⁴

¹ Musa Şaşmaz, *Türkiye'nin İdari Taksimatı, (1920-2013)*, C.VI, Ankara 2014, s.97.

² Şaşmaz, a.g.e., s.38.

³ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi 1919-1923 I. Dönem Milletvekillerinin Özgeçmişleri*, TBMM Vakfı Yayınları, C.III, No. 6, Ankara 1944, s.355-356.

⁴ Çoker, a.g.e., s.355-356.

Milletvekilliği sona erdikten sonra Çatalca'da İmar ve İskân Misafirhanesi Memurluğu yapmıştır. 21 Mayıs 1924 yılında Ankara Şehremaneti Yazı işleminde ve Polis Müdürlüğü Siyasi Kısımda memur olarak görev yaptıktan sonra, 19 Kasım 1925'de Nahiye Müdürlüğüne atanmıştır. Elazığ ve Balıkesir'de 1944 yılına kadar bu görevini sürdürdükten sonra 13 Temmuz 1944'te yaş sınırından emekliye ayrılmıştır. Palu Cumhuriyet Halkevi Başkanlığı da yapan Hakkı Bey, emekliliğinden sonra, Elazığ İl Genel Meclisi ve Daimi Üyeliğine seçilmiştir⁵. 4 Ağustos 1956 yılında Elazığ'da vefat eden Hakkı Bey, evli ve 5 çocuk babasıdır⁶.

Necmettin Sahir Sılan'ın 1921-1923 yıllarında ilk TBMM üyeleriyle yapmış olduğu ankette:

"Kazanılacak olan milli istiklâl mücâhedemizin feyizdâr ve semeredâr olması neye mütevakıftır? "Kazanılacak olan ulusal bağımsızlık savaşımızın bolluk getirici (aynı zamanda bilgi ışığını taşıyıcı) ve verimli olması neye bağlıdır?"⁷ sorusuna, İbrahim Hakkı Bey şu yanıtı vermiştir:

"Teşkilat-ı Esasiye kanunun tatbikine ve adaletin seyyanen tevziine mütevakıftır. "Anayasanın (1921) uygulanmasına ve adaletin eşitlikle dağıtılmasına bağlıdır."⁸

Mahmut Bey (Sıgnak)

1866 İstanbul Aksaray doğumlu olan Mahmut Bey, Palulu Mehmet Penah Efendi'nin oğludur. Babasının memuriyetinden dolayı ilk ve orta öğrenimini Bağdat Rüstiyesinde tamamlamıştır. Daha sonra Palu'ya dönmüş ve çiftçilikle uğraşmıştır. Hal tercümesinde, Vakıflar Muhasebeciliği ve Müdürlüklerinde bulunmuştur. 2 Ağustos 1920'de I. Dönem Ergani Milletvekili seçilen Mahmut Bey, mecliste Sağlık ve Sosyal Yardım, İrşad, Orman ve Madenler ile İktisat komisyonlarında görev almıştır. Meclise dönem içinde üç kanunun önerisi veren Mahmut Bey, milletvekilliği sona erdikten sonra tekrar Palu'ya dönerek çiftçiliğe devam etmiştir⁹. Torunu Zuhâl Ünlü Hanım, Dedesiyle ilgili yapmış olduğumuz görüşmede, Şeyh Sait İsyanı sırasında Palu'da bulunan Sıgnak'ın yaşadığı bir hadiseyi şu şekilde anlatmıştır: *"Şeyh Sait İsyanı sırasında bölgenin tamamı isyan bölgesi ilan edildiği için askerler bölgede sözü geçerli olan ağaları, beyleri sorgusuz sualsiz evlerinden toplayıp götürüyorlarmış. Bu kafilenin içinde dedem Mahmut Bey ve tek oğlu Mehmet Muhittin Beyde varmış. O esnada Ankara'da milletvekili olarak bulunduğu sırada emrinde faytoncu olarak görev yapmış olan bir asker dedemi tanır ve koşarak gelip elini öper. Dedeme burada neden bulunduğunu sorar. Dedem niçin götürüldüklerini*

⁵ TBMM Sicil Arşivi, İbrahim Hakkı Akgün Hal Tercümesi.

⁶ Çoker, a.g.e., s.355-356.

⁷ Cihangir Gündoğdu, *İlk Meclis Anketi Birinci Dönem TBMM Üyelerinin Gelecekte Bekledikleri*, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2004, s.27.

⁸ Gündoğdu, a.g.e.s. 137.

⁹ Çoker, a.g.e., s.358.

bilmediğini ve askerlere söz dinlemediğini söyler. Asker koşarak komutanına gider ve bu kişinin Cumhuriyet'in kurucularından Mahmut Bey olduğunu söyler. Bunun üzerine Komutan özür dileyerek askerler refakatinde Mahmut Bey'i evine geri gönderir."¹⁰

Zuhal Hanım Mahmut Bey'in milletvekilliği sırasında Atatürk'ün kendine hediye etmiş olduğu silahıyla ilgili yaşanan bir hadiseyi de şu şekilde paylaşmıştır: *"Atatürk'ün dedeme hediyesi olan bir mavzer vardı. Bu mavzerin üzerinde çelik bir oval şeklinde arma çakılıydı. Armada "Ergani Mebusu Mahmut Bey'e hediyemdir" yazılıydı. Bu yazı Osmanlıcadı. 1980 darbesinde babam Tahsin Bey, kendisine yadigar bırakılan bu silahı orduya teslim etmiş ancak silahın izine bir daha rastlanılmamıştır. Bütün yazışmalar cevapsız kalmıştır. Oysa aynı silah 1960 darbesinde de orduya teslim edilmiş ancak 24 saat bile sürmeden Atatürk'ün hediyesi olması sebebiyle hemen iade edilmişti.*"¹¹

Edebiyat ve tıp ilmine ilgisi olan Mahmut Bey, hal tercümesinde tıp alanında yayımlanmamış bir eserinin olduğunu belirtmiştir. Evli ve dört çocuğu olan Mahmut Bey, 12 Aralık 1942 yılında vefat etmiştir.¹²

Necmettin Sahir Sılan'ın 1921-1923 yıllarında ilk TBMM üyeleriyle yapmış olduğu ankette:

*"Kazanılacak olan milli istiklâl mücâhedemizin feyizdâr ve semeredâr olması neye mütevakıftır? "Kazanılacak olan ulusal bağımsızlık savaşımızın bolluk getirici (aynı zamanda bilgi ışığını taşıyıcı) ve verimli olması neye bağlıdır?"*¹³ sorusuna, Mahmut Bey şu yanıtı vermiştir:

*"İctimaiyat-ı diniyemize hakiki riayet ve neşr-i adalet ile azimde sebat etmekten ibarettir. "Dinsel tophum göreneklerimize gerçek uyum göstermek ve adalet yaymak ile kararlılıktan ayrılmamaktan ibarettir."*¹⁴

Mehmet Emin Bey (Giray)

1876 yılında Elazığ-Palu'da doğdu. Palu eşrafından Hacı Osman Ağa'nın oğlu olan Mehmet Emin Bey, ilk ve orta eğitimini Palu İbtidai Mektebi ve Rüştîyesinde tamamlamıştır. Palu Belediyesi'nde katiplik, Tapu Memurluğu ve Palu Belediye Başkanı görevlerinde bulunmuştur. Belediye Başkanı iken, Milli Mücadele döneminde Müdafa-i Hukuk Teşkilatına katılmıştır.¹⁵

Mehmet Emin Bey, TBMM'nin I. Dönem seçimlerinde Ergani Milletvekili olarak seçilmiş ve 13 Eylül 1920'de göreve başlamıştır. Mecliste, Mali Kanunlar, Tapu-Kadastro, PTT, Tasarı ve İktisat Komisyonlarında görev almış, ikinci toplantı yılında PTT Komisyonunun kâtipliğini yapmıştır. Milletvekilliği

¹⁰ Zuhal Ünlü ile yapılan görüşmeden

¹¹ Zuhal Ünlü ile yapılan görüşmeden

¹² TBMM Sicil Arşivi, Mahmut Sıgnak Hal Tercümesi.

¹³ Cihangir Gündoğdu, a.g.e., s.27.

¹⁴ Gündoğdu, a.g.e., s.138.

¹⁵ TBMM Sicil Arşivi, Mehmet Emin Giray Hal Tercümesi.

sona eren Mehmet Emin Bey, Palu'ya geri dönmüş ve İl Genel Meclisi Üyeliğine seçilmiştir. 13 Şubat 1925 yılında çıkan Şeyh Sait İsyanı sırasında, Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal tarafından Palu'ya bağlı Karabegan Nahiye Müdürlüğüne atanmıştır. Bu bölgede bulunan asilerle temas kurması istenen Mehmet Emin Bey, bir subay komutasında sekiz jandarma eriyle birlikte ilçe merkezine giderken ormanlık bir bölgede isyancılar tarafından pusuya düşürülerek subayla birlikte şehit edilmiştir. Nasıl önce olayın yaşandığı yere yakın olan Ameran köyüne, daha sonra da Palu'ya nakledilerek Meydan Mezarlığına gömülmüştür. Evli ve üç çocuk babası olan Mehmet Emin Bey'in ailesi daha sonra Giray soyadını almışlardır. Oğlu Rasim Giray, 1961-1966 yıllarında Cumhuriyet Senatosu Elazığ Üyesi olarak Parlamentoda yer almıştır¹⁶.

Necmettin Sahir Sılan'ın 1921-1923 yıllarında ilk TBMM üyeleriyle yapmış olduğu ankette:

*"Kazanılacak olan milli istiklâl mücâhedemizin feyizdâr ve semeredâr olması neye mütevakıftır? "Kazanılacak olan ulusal bağımsızlık savaşımızın bolluk getirici (aynı zamanda bilgi ışığını taşıyıcı) ve verimli olması neye bağlıdır?"*¹⁷ sorusuna, Mehmet Emin Bey şu şekilde yanıt vermiştir:

*"Adaletsizlikten her suretle muvaffak olamıyoruz. Adalet dairesinde muamele olunursa her halde muvaffak oluruz. Çünkü vilayet, liva ve kazalara gönderilen memurlar sekiz ayda bir maaş alırsa elbette irtikâb ve su-i muamele edecekleri tabiidir. Bununla beraber memleket ahalisi böyle su-i muameleyi irtikâb eden memurların elinde esir olmuş gibidir. Bir an evvel vatani tehlikelerden kurtarmak arzu eden zevat-ı kirâm bu işlerin önünü almak üzere memurların maaşlarını hiç olmazsa iki ayda bir maaş verilsin. Ondan sonra memleketle alakadar olmayan vatanda katiyen alakası olmayan memurlara vazife tevdi ediliyor. O memur da vazifesini bihakkın görmüyor Biçare ahali. "Adaletsizlikten ötürü hiçbir şeyi başaramıyoruz. Adalet içinde davranılırsa, her şeyi başarırız. Çünkü il, sancak ve ilçelere gönderilen kamu görevlileri sekiz ayda bir maaş alıyorlar. O görevliler sekiz ayda bir maaş alırsa, elbette yolsuzluk yapacaklar ve kötü davranacakları doğaldır. Böylece ülke halkı bu gibi kötü davranan kamu görevlilerinin elinde köle gibidir. Bir an önce vatani tehlikeden kurtarmayı isteyen saygın kişiler, bu işlerin önünü almak için görevlilere hiç olmazsa ilk ayda bir maaş verdirdinler. Ondan sonra memleketle ilgisi olmayan, vatanda (yörede) ilgisi olmayan görevlilere ödev veriliyor. O görevlide ödevini hakkıyla görmüyor. Zavallı halk ayaklar altında eziliyor. Bakanlıklara baş vuruluyor, bakanlıklar da önem vermiyor. Sunuşum bu kadardır"*¹⁸

¹⁶ Çoker, a.g.e., s.359-360.

¹⁷ Cihangir Gündoğdu, a.g.e, s.27.

¹⁸ Gündoğdu, a.g.e., s.139.

Rüştü Efendi (Bulduk)

1874 yılı Palu İlçesi Yazıbaşı Köyü doğumludur. Hacı Necip Paşa'nı oğludur. İlk ve orta öğrenimini Palu'da tamamlamış ve daha sonra çiftçilikle uğraşmıştır¹⁹. İstanbul Mebusan Meclisinin son dönemi için 18 Şubat 1920 yılında yapılan seçimlerde Ergani Milletvekili olarak seçilmiş ve daha sonra 1 Kasım 1920'de Ankara'ya gelerek TBMM'ye katılmıştır. Milletvekilliği süresince, yöresindeki halka Milli Mücadelenin amaç ve hedefini anlatmak ve halkı aydınlatmak için faaliyetlerde bulunması için belirli dönemlerde izinli sayılmıştır. Bu sebeple herhangi bir komisyonda görev almamıştır. 1924 yılında vefat eden Rüştü Bey evli ve beş çocuk babasıdır. Ailesi daha sonra Bulduk soyadını almışlardır²⁰.

Mahmut Tan

1911 yılında Palu'da doğmuştur. Babası Mehmetali Bey Annesi Pembe Hanımdır. İlkokul mezunu olan Tan, ticaret ve müteahhitlikle uğraşmıştır. 1942-1945 yıllarında Kalan İlçesinde Belediye Daimi Encümen üyeliği yapmıştır. Yine Kalan Halk Odası Başkanlığını üç yıl sürdürdükten sonra bir yıl da Kalan CHP İlçe İdare Kurulu Başkanlığı yapmıştır²¹.

1946 seçimlerinde CHP listesinden, VIII. Dönem Tunceli Milletvekili olmuş, 12 Ağustos 1946 tarihinde TBMM Bayındırlık Komisyonu üyeliğine seçilmiştir. Yine 1946-1949 yılları arasında aynı göreve tekrar seçilmiştir. Evli ve dört çocuk babası olan Tan, 10 Kasım 1972'de vefat etmiştir²².

Abdullah Demirtaş

1899 Palu ilçesi Sekrat Köyü doğumludur. Babası İbrahim Bey, annesi Hediye Hanım'dır²³. İbrahim Bey Palu Fatihî Kara Cemşit Bey'in torunlarından, Mebusan Meclisinde bulunmuş Hacı Necip Paşa'nın oğludur. Ortaokul mezunu olan Abdullah Bey, kendi köyünde tarımla uğraşmıştır. Siyasete girdikten sonra 14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan IX. Dönem seçimlerine katılarak Demokrat Partiden Elazığ Milletvekili olarak seçilmiştir²⁴. İçişleri ve Ulaştırma komisyonlarında görev alan Abdullah Demirtaş'ın milletvekilliği IX. dönemle sınırlı kalmıştır. Daha sonra tekrar çiftçilikle uğraşan Demirtaş, Türkiye Kömür İşletmelerinde de Sürveyan unvanıyla yaklaşık iki yıl çalışmıştır. Dini ve tarihi konulara ilgisi olan Demirtaş, 12 Temmuz 1971 yılında vefat etmiş ve vasiyeti

¹⁹TBMM Sicil Arşivi, Rüştü Bulduk Hal Tercümesi.

²⁰Çoker, a.g.e., s.361.

²¹TBMM Sicil Arşivi, Mahmut Tan Hal Tercümesi.

²²Mustafa Çufalı, *Türk Parlamento Tarihi VIII. Dönem (1946-1950) Milletvekilleri Özgemişleri*, TBMM Vakfı Yayınları, C. III, Ankara 2012, s.1061.

²³TBMM Sicil Arşivi, Abdullah Demirtaş Hal Tercümesi.

²⁴Şahin Yedek, *Elazığ'da İdari, Siyasi, ve Sosyoekonomik Hayat (1923-1950)*, Ankara 2018, s.195.

gereği Harput'ta İmam Efendi Kabristanı'na defnedilmiştir. Evli ve beş çocuk babasıdır²⁵.

Mustafa Altındoğan

1924 yılında Palu'da doğmuştur. Babası Yusuf Bey annesi Ayşe Hanımdır. İstanbul Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra Avukatlık yapmış, 27 Ekim 1957 yılı XI. Dönem seçimlerinde CHP'den Elazığ Milletvekili olarak seçilmiştir²⁶. Dönem içerisinde Arzuhal Encümeni'nde görev yapmıştır. Evli ve üç çocuk babası olan Altındoğan 19 Nisan 1985'te vefat etmiştir²⁷.

Ali Rıza Septioğlu

1913 yılı Palu doğumludur. Babası Sadi Bey annesi Halime Hanımdır. Septioğlu, Palu'nun önde gelen dini liderlerinden Şeyh Ali Septi Efendi'nin ikinci kuşaktan torunudur. Sept "yazma, kaydetme ve deftere geçirme" demekti ve bu mahlas Şeyh Sebtiye, uzun süre yanında katipliğini yaptığı Mevlana Halid-i Bağdadi tarafından verilmiştir. Bu aile yaklaşık üç asır boyunca yörenin dini ve ilmi otoriteleri sayılan çok sayıda alimin yetişmesine vesile olmuşlardır²⁸.

1925 yılında Doğu ve Güneydoğu'da meydana gelen Şeyh Sait isyanından, Şeyh Sait'le aralarında akrabalık bağı bulunan Septioğlu ve ailesi de etkilenmiş ve üç yıla yakın bir süre dağlarda sürgün hayatı yaşamışlardır. İsyanın etkilerinin azaldığı 1930 yılında tekrar Palu'ya dönen Septioğlu ailesi ticaretle uğraşmıştır. 1930-1960 yılları arasında manifatura ve canlı hayvan ticareti yapan Ali Rıza Septioğlu, ilk ve orta eğitimini dışarıdan girdiği sınavlarla tamamlamıştır²⁹.

Septioğlu, siyasete 1946 yılında girmiştir. Palu halkı, kendisini siyasetin içerisinde görmek arzusuyla başta babası olmak üzere yakın akrabaları ve ailesi üzerinde baskı kurmuşlardır³⁰.

1958-1960 yılları arasında Demokrat Parti Palu İlçe Başkanlığı, 1963-1969 yılları arasında da iki dönem Palu Belediye Başkanlığı yapmıştır. 1969 yılında yapılan genel seçimde Elazığ'dan bağımsız milletvekili olarak seçilmiş, aynı yıl Adalet Partisine girmiştir. 1977 Milletvekili seçimlerinde de Elazığ'dan bağımsız olarak aday olmuş ve kazanmıştır. Milletvekilliğini bağımsız olarak sürdürdüğü 1978-1979 yıllarında koalisyon ortağı olarak Devlet Bakanlığı yapmıştır.

²⁵ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM- IX. Dönem (1950-1954) Özgeçmiş*, TBMM Vakfı Yayınları, C.VII, No: 18, Ankara 1999, s. 333.

²⁶ *TBMM Sicil Arşivi, Mustafa Altındoğan Hal Tercümesi*.

²⁷ Zühtü Arslan- Selma Tarakçı, *Türk Parlamento Tarihi TBMM XI. Dönem (1957-1960)*, C. 3, Ankara 2011, s. 345.

²⁸ İlyas Kayaokay, "Ali Rıza Septioğlu'na Bağlı Olarak Anlatılan Fıkralar Üzerine", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl 2, S.8, Aralık 2014, s.168.

²⁹ Hamza Ayan, "Elazığ ve Yöresinde İz Bırakmış Siyasi Bir Şahsiyet: Ali Rıza Septioğlu", *Uluslararası Harput'a Değer Katan Şahsiyetler Sempozyumu*, C.2, Elazığ 2016, s. 528-529

³⁰ Gıyasettin Dağ, *Devlet Olmadan Olmaz Ali Rıza Septioğlu*, Elazığ 2007, s.62.

1987 Genel Seçimlerinde Doğru Yol Partisi'den Elazığ Milletvekili olarak seçilmiştir³¹. XVIII., XIX. ve XXI. yasama dönemlerinde Doğru Yol Partisi Elazığ Milletvekili olarak tekrar TBMM'ye girmiştir. Evli ve altı çocuk babası olan Septioğlu, 4 Eylül 2001'de Ankara'da vefat etmiştir³².

Rasim Giray

1911 yılında Palu'da doğmuştur. Annesi Fatma Hanım, Babası Ergani eski milletvekili Mehmet Emin Bey'dir. İlk ve ortaöğrenimini Palu ve Elazığ'da tamamlayan Giray³³, 1935 yılında İzmir İlk Öğretmen Okulundan, İlkokul Öğretmenliği diplomasını almış³⁴, 1937'de de Ankara Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü Bölümünü bitirmiştir³⁵. Palu Belediyesi'nde Kâtiplik yapan Giray İlkokul öğretmenliği diplomasını aldıktan sonra, 1935-1936 yıllarında Malatya'nın Pötürge ilçesinde, Dumlupınar İlkokulu'nda öğretmen olarak görev yapmıştır. Ortaokul öğretmenliği diplomasından sonra da sırasıyla, 1937'de Divriği Ortaokulunda Tabiiye Öğretmenliği, 1938'de Afyon Lisesi'nde, 1940'da Burdur Ortaokulu'nda, 1942'de Elazığ Lisesi'nde ve 1946'da İstanbul Haydarpaşa Lisesi'nde öğretmenlik yapmıştır.

31 Ekim 1947 tarihinde, Levazım Asteğmen rütbesiyle Yedek Subay Okulundan mezun olarak 180. Piyade Alayı İaşe Subaylığına atanan Giray, 1948'de terhis olduktan sonra öğretmenlik mesleğine devam etmiştir. 29 Mayıs 1948'de Ödemiş Ortaokulu Tabiiye öğretmenliği yapmış, 16 Temmuz 1953'de Elazığ Lisesi'ne tayin edilmiştir. Yaklaşık bir yıl sonra sırasıyla 1 Haziran 1954'de Elazığ, 6 Nisan 1955'de Malatya, 22 Şubat 1957'de tekrar Elazığ'da Milli Eğitim Müdürü olarak görev yapmıştır. 19 Eylül 1957'de Demokrat Partiden milletvekilliğine aday olmak için görevinden istifa etmiş ancak seçimde kazanamayınca görevine tekrar geri dönmüş ve 22 Temmuz 1960'ta Tarsus Lisesi Tabiat Bilgisi Öğretmenliğine tayin edilmiştir. 1961 Anayasasının yürürlüğe girmesinden sonra TBMM XII. Dönemi için 15 Kasım 1961'de yapılan genel seçimde Adalet Partisi adayı olarak Cumhuriyet Senatosu Elazığ üyeliğine seçilmiştir. Partisinden istifa edip 18 Nisan 1963'de Yeni Türkiye Partisi'ne katılan Giray, 6 Aralık 1963 tarihinde bu partiden de istifa edip tekrar Adalet Partisine dönmüştür. Milli Eğitim Komisyonunda Kâtip üye olarak çalışan Giray, 7 sözlü 4 yazılı soru önergesi vermiştir. Genel Kurul'da özellikle milli eğitim konusunda 25 konuşma yapmıştır. Senato Üyeliği sona eren Giray, Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu Yönetim Kurulu üyeliğine atanmıştır. 1967-1971 arası Azot Sanayii TAŞ, 1973-1981'de Sümerbank Yönetim Kurulu Üyeliği yapmış, kısa bir süre de Türkiye Şeker Fabrikaları TAŞ' ta denetçi

³¹ TBMM Sicil Arşivi, Ali Rıza Septioğlu Hal Tercümesi.

³² TBMM Sicil Arşivi, Ali Rıza Septioğlu Özgeçmiş.

³³ Emin Giray Özel Aile Arşivi, Biyografi Soruları.

³⁴ Emin Giray Özel Aile Arşivi, Rasim Giray İlkokul Öğretmenliği Diploması

³⁵ Emin Giray Özel Aile Arşivi, Rasim Giray Ortaokul Öğretmenliği Diploması

olarak çalışmıştır³⁶. 7 Aralık 1983'de Doğru Yol Partisi Genel Başkanı Yıldırım Avcı'nın daveti üzerine Doğru Yol Partisine Kurucu Üye olarak katılmıştır³⁷.

Geçirdiği kalp krizi sonucu 1 Mayıs 1990'da Ankara'da vefat eden Giray, vasiyeti üzerine Palu Meydan Mezarlığı'nda babasının yanına defnedilmiştir. Evli ve üç çocuk babasıdır³⁸.

Nevzat Yağcı

1941 yılında Palu'da doğmuştur. Babasının adı Rıza Bey'dir. İlk ve ortaokulu Palu'da Liseyi Elazığ'da okumuştur. 1961 yılında İzmir Hava Harp Okulu'ndan Asteğmen olarak mezun olmuştur³⁹. Amerika'da da eğitim gören Yağcı, Hava Kuvvetlerinde uçuş ve paraşüt öğretmenliği yapmıştır. Görev yaptığı sürede, Malatya Merkez Komutanı ve Askerlik Şube Başkanlığı'nda bulunmuştur. 1983 yılında Yarbay rütbesiyle ordudan emekli olan Yağcı⁴⁰. 6 Kasım 1983 yılı seçimlerinde, Anavatan Partisi'nden XVII. Dönem Elazığ milletvekili olarak seçilmiştir⁴¹. Evli ve iki çocuk babasıdır⁴².

Nizamettin Özdoğan

1949 Palu'nun Okçular köyünde doğan Özdoğan'ın annesi Cevahir Hanım, babası Dursun Bey'dir. İlk ve orta öğrenimini Elazığ'da tamamlamıştır. Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olduktan sonra Elazığ Merkez Sağlık Ocağında Pratisyen Hekim olarak göreve başlamıştır. 1977'de Elazığ Sağlık ve Sosyal Yardım Müdürü olarak atanan Özdoğan, 1979 yılında Ankara Numune Hastanesi'nde Dahiliye Servisinde Uzman olarak çalışmıştır. Daha sonraki yıllarda Tekirdağ Göğüs Hastanesi, Ankara Keçiören Atatürk Sanatoryumunda ve Eğridir Kemik Hastalıkları Hastanesinde görev yapmıştır⁴³.

1987 yılında Elazığ Ruh Sağlığı Hastanesine atanmış ve burada Başhekimlik yapmıştır. 1987 yılında Sağlık İl Müdürlüğü yapan Özdoğan, 29 Kasım 1987 yılında yapılan seçimlerde Anavatan Partisinden XVIII. Dönem Elazığ Milletvekili seçilmiştir⁴⁴. Evli ve üç çocuk babasıdır⁴⁵.

³⁶ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri I. Cilt (1961-1964)*, TBMM Vakfı Yayınları, C.I, Ankara 1998, s. 208-209.

³⁷ Emin Giray, Özel Aile Arşivi, Doğru Yol Partisi Genel Başkanı Yıldırım Avcı'nın Davet Mektubu.

³⁸ Emin Giray Özel Aile Arşivi, Biyografi Soruları.

³⁹ TBMM Sicil Arşivi, Nevzat Yağcı Hal Tercümesi.

⁴⁰ Süleyman Yapıcı, *Palu Tarih-Kültür-İdari ve Sosyal Yapı*, Elazığ 2004, s.260.

⁴¹ Adem Doğan, *Siyasi Arenada Elazığ'ın Seçimi*, Elazığ 2007, s.130.

⁴² Yapıcı, a.g.e., s.260.

⁴³ TBMM Sicil Arşivi, Nizamettin Özdoğan Hal Tercümesi.

⁴⁴ Doğan, a.g.e., s.151.

⁴⁵ Yapıcı, a.g.e., s. 261.

Ahmet Cemil Tunç

1955 yılında Palu'da doğmuştur. Babası bölgenin önde gelen alimlerinden Molla Bahri, annesi Zeloş Hanım'dır.⁴⁶ İlköğretimini Karakoçan'da, ortaöğretimini Elazığ'da, tamamlamıştır. 1 yıl Elazığ Etibank Ferrokrom Tesislerinde çalışmıştır. 1979 yılında Kayseri Yüksek İslam Enstitüsünden mezun olan Tunç, bu yıllarda Yüksek İslam Enstitüleri Federasyonu Başkan Yardımcılığında bulunmuştur. Uzun yıllar Elazığ İmam Hatip Lisesi'nde öğretmenlik ve idarecilik yapmış, 1987 yılı seçimlerinde Refah Partisi'nden Elazığ Milletvekili adayı olmuş fakat kazanamamıştır⁴⁷.

Daha sonra girdiği seçimlerde Refah Partisi'nden XIX., XX. ve Fazilet Partisinden XXI. Dönem Elazığ Milletvekili olmuştur. 54. Hükümet döneminde Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Meteorolojiden Sorumlu Devlet Bakanlığı ve TBMM Başkanlık Divanı İdare Amiri görevlerinde bulunmuştur. Evli ve altı çocuk babasıdır⁴⁸.

Nurettin Aktaş

1947 Palu doğumlu Aktaş'ın annesi Havva Hanım babası Memet Bey'dir. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Eczacılık Yüksekokulu mezunudur. Eczacılık yapmış ithalat ve ihracatla uğraşmıştır. Güneydoğu Canlı Hayvan İhracatçıları Birliği Kurucu Üyesi, Yönetim Kurulu Üyesi ve Başkanıdır. Adalet ve Kalkınma Partisi Kurucu Üyesi olan Aktaş, XX., XXI. ve XXII. Dönem Adalet ve Kalkınma Partisi Gaziantep Milletvekili görevinde bulunmuştur. Evli ve üç çocuk babasıdır⁴⁹.

Mustafa Gül

1945 yılı Elazığ doğumlu Gül'ün, annesi Adalet Hanım, babası Niyazi Bey'dir. İlk ve orta eğitimin tamamladıktan sonra 1970 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde mezun olmuştur. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Kamu Yönetimi'nde Yüksek Lisans, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü'nde doktora yapan Gül, 1998 tarihinde 44. Dönem Milli Güvenlik Akademisinden mezun olmuştur. Sırasıyla 1970 Elazığ Müzesinde asistanlık, 1973-1978 Milli Eğitim Bakanlığına bağlı muhtelif orta eğitim kurumlarında ve Eğitim Enstitüsünde öğretmenlik, 1978-1983 yıllarında Başbakanlık Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığında Uzmanlık, 1983-1985 yılında Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Fakülte Sekreterliği, 1989-1992 İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öğretim Görevlisi, 1992-1999 Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Cumhuriyet Tarihi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyeliği (Prof. Dr.) ile 1985-1998 Yükseköğretim Kurulu

⁴⁶ Yapıcı, a.g.e., s. 261.

⁴⁷ TBMM Sicil Arşivi, Ahmet Cemil Tunç Hal Tercümesi.

⁴⁸ TBMM Sicil Arşivi, Ahmet Cemil Tunç Özgeçmiş.

⁴⁹ TBMM Sicil Arşivi, Nurettin Aktaş Hal Tercümesi.

Personel Dairesi Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur⁵⁰. Milliyetçi Hareket Partisi'nden XXI. Dönem Elazığ Milletvekili olarak Meclise giren Gül, Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyon Başkanlığı yapmıştır. Evli ve bir çocuk babasıdır⁵¹.

Zülfü Demirbağ

1956 yılı Palu doğumludur. Annesi Vacide Hanım babası Arslan Nedim Bey'dir. İlkokulu Elazığ'da, ortaokulu Sivas İmranlı'da, liseyi Elazığ Maden'de tamamlamıştır. Fırat Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi İnşaat Mühendisliği bölümünden mezun olan Demirbağ, öğrenciliği devam ederken ve sonrasında sırasıyla Devlet Su İşleri Bölge Müdürlüğü, Karayolları Bölge Müdürlüğü, Doğu İnşaat ve Samsun Derbent Barajı ve Artvin Köy Hizmetleri Müdürlüğü'nde mühendis olarak görev yapmıştır. 1990-1994 yılları arasında Elazığ Köy Hizmetleri Müdürlüğünde Kontrol Mühendisi olarak çalışmıştır. 1994-2002 yılları arasında İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yol Bakım Onarım Müdürü ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkan Danışmanı olarak hizmet eden Demirbağ, ayrıca Elazığ ilim ve Hayra Hizmet Vakfı Genel Başkanlığı görevini yürütmüştür⁵².

XXII ve XXIV. dönem Adalet ve Kalkınma Partisi Elazığ Milletvekilliği görevlerinde bulunmuş ve Dilekçe Komisyonu Sözcülüğünü yapmıştır. Adalet ve Kalkınma Partisi XXVII. dönem Elazığ Milletvekili olarak görevini sürdürmektedir. Evli ve dört çocuk babasıdır⁵³.

Hamza Yanılmaz

1963 Palu doğumludur. Annesi Güllü Hanım babası Nuri Bey'dir. İlk, orta ve lise eğitimini Elazığ'da tamamlayan Yanılmaz, Fırat Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Makine Mühendisliği Bölümünden mezun olmuştur. 1980-1984 yılları arasında kamu görevlisi olarak çalışmıştır. Sportif ve sosyal faaliyetlerde bulunan özel okulların kuruculuğu, işletme ve yönetiminde bulunmuştur. 27 Mart 1994 tarihinde Refah Partisi'nden Elazığ Belediye Başkanlığına seçilmiş ve aynı dönem Elazığ Spor Kulübü Başkanlığını üstlenmiştir. Başkanlığı döneminde 3. Ligde olan Elazığ Spor 1. Lige yükselmiştir. 18 Nisan 1999 yerel seçimlerinde ikinci defa Elazığ Belediye Başkanlığı'nı kazanmıştır. Tarihi Kentler Birliğinin kurucu üyeliğini yapan Yanılmaz, 2004-2007 tarihleri arasında özel sektörde bir yapı firmasının Genel Koordinatörü olarak çalışmıştır⁵⁴. Adalet ve Kalkınma Partisinden XXIII. dönem Elazığ Milletvekili seçilen Yanılmaz 22 Mart 2011 yılında vefat etmiştir. Evli ve üç çocuk babasıdır⁵⁵.

⁵⁰ TBMM Sicil Arşivi, Mustafa Gül Hal Tercümesi.

⁵¹ Doğan, a.g.e., s.205.

⁵² TBMM Sicil Arşivi, Zülfü Demirbağ Hal Tercümesi.

⁵³ TBMM Sicil Arşivi, Zülfü Demirbağ Özgeçmiş.

⁵⁴ TBMM Sicil Arşivi, Hamza Yanılmaz Hal Tercümesi.

⁵⁵ TBMM Sicil Arşivi, Hamza Yanılmaz Özgeçmiş.

Faruk Septioğlu

1961 yılında Palu'da doğmuştur. Annesi Naciye Hanım, babası Ali Rıza Beydir. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi İşletme Bölümü mezunudur. Bayındırlık Bakanlığında çalışmış, 1991-1995 yılları arasında Adıyaman Çimento Fabrikası Yönetim Kurulu Üyesi olarak görev yapmıştır. Septioğlu İnşaat Yönetim Kurulu Üyeliği ve Genel Müdürlüğü, Fur-Sel Madencilik Yönetim Kurulu Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur. Adalet ve Kalkınma Partisinden XXIII. ve XIV. dönem Elazığ Milletvekili olarak seçilmiştir. Evli ve beş çocuk babasıdır⁵⁶.

Sonuç

Milli mücadele ve Cumhuriyetin kurulduğu dönemden itibaren mecliste bulunan Palulu milletvekilleri, Elazığ'ın siyasi tarihinde önemli bir yere sahiptirler. Partiler, seçim dönemlerinde Palulu adayların listelerinde yer almasına özen göstermişlerdir. Hakkı Akgün, Mahmut Sıgnak Mehmet Emin Giray, Rüştü Bulduk gibi Palulu milletvekilleri gerek milli mücadele döneminde, gerekse cumhuriyetin kurulduğu dönemde vatanperver bir duruş sergilemiş, Atatürk'ün de taktirini ve güvenini kazanmışlardır. İsmi anıldığında tanıyanların yüzünde bir tebessüm oluşmasını sağlayan, Ali Rıza Septioğlu, kişiliği ve hizmetleriyle Elazığ ve Türkiye siyasetinde iz bırakmış, halkın sevgi ve saygısını kazanmıştır. Rasim Giray, babasının Elazığ ve vatan sevgisini kendine miras almış, iyi bir öğretmen ve iyi bir siyasetçiydi. Aynı şekilde diğer Palulu Milletvekilleri de Elazığ'a hizmet etmiş ve Elazığ siyasetinde önemli bir yere sahip olmuşlardır.

KAYNAKÇA

I. Arşivler

TBMM Sicil Arşivi

TBMM Sicil Arşivi, İbrahim Hakkı Akgün Hal Tercümesi.

TBMM Sicil Arşivi, Mahmut Sıgnak Hal Tercümesi.

TBMM Sicil Arşivi, Mehmet Emin Giray Hal Tercümesi.

TBMM Sicil Arşivi, Rüştü Bulduk Hal Tercümesi.

TBMM Sicil Arşivi, Mahmut Tan Hal Tercümesi.

TBMM Sicil Arşivi, Abdullah Demirtaş Hal Tercümesi.

TBMM Sicil Arşivi, Mustafa Altındoğan Hal Tercümesi.

TBMM Sicil Arşivi, Ali Rıza Septioğlu Hal Tercümesi.

TBMM Sicil Arşivi, Ali Rıza Septioğlu Özgeçmiş.

TBMM Sicil Arşivi, Nevzat Yağcı Hal Tercümesi.

⁵⁶ *TBMM Sicil Arşivi, Faruk Septioğlu Hal Tercümesi.*

TBMM Sicil Arşivi, Nizamettin Özdoğan Hal Tercümesi.

TBMM Sicil Arşivi, Ahmet Cemil Tunç Hal Tercümesi.

TBMM Sicil Arşivi, Ahmet Cemil Tunç Özgeçmiş.

TBMM Sicil Arşivi, Nurettin Aktaş Hal Tercümesi.

TBMM Sicil Arşivi, Mustafa Gül Hal Tercümesi.

TBMM Sicil Arşivi, Zülfü Demirbağ Hal Tercümesi.

TBMM Sicil Arşivi, Zülfü Demirbağ Özgeçmiş.

TBMM Sicil Arşivi, Hamza Yanılmaz Hal Tercümesi.

TBMM Sicil Arşivi, Hamza Yanılmaz Özgeçmiş.

TBMM Sicil Arşivi, Faruk Septioğlu Hal Tercümesi

Emin Giray Özel Aile Arşivi.

II.Tetkik Eserler

ASLAN, Zühtü- Selma Tarakçı; *Türk Parlamento Tarihi TBMM XI. Dönem (1957-1960)*, C. 3, Ankara 2011.

AYAN, Hamza; " Elazığ ve Yöresinde İz Bırakmış Siyasi Bir Şahsiyet: Ali Rıza Septioğlu", *Uluslararası Harput'a Değer Katan Şahsiyetler Sempozyumu*, C.2, Elazığ 2016, s.527-540.

ÇOKER, Fahri; *Türk Parlamento Tarihi 1919-1923 I. Dönem Milletvekillerinin Özgeçmişleri*, TBMM Vakfı Yayınları, C.III, No. 6, Ankara 1944, s.355-356.

ÇOKER, Fahri; *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri I.Cilt (1961-1964)*, TBMM Vakfı Yayınları, C.I, Ankara 1998.

ÇUFALI, Mustafa; *Türk Parlamento Tarihi VIII. Dönem (1946-1950) Milletvekilleri Özgeçmişleri*, TBMM Vakfı Yayınları, C. III, Ankara 2012.

DAĞ, Gıyasettin; *Devlet Olmadan Olmaz Ali Rıza Septioğlu*, Elazığ 2007.

DOĞAN, Adem; *Siyasi Arenada Elazığ'ın Seçimi*, Elazığ 2007.

GÜNDOĞDU, Cihangir; *İlk Meclis Anketi Birinci Dönem TBMM Üyelerinin Gelecekte Bekledikleri*, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2004.

KAYAOKAY, İlyas; "Ali Rıza Septioğlu'na Bağlı Olarak Anlatılan Fıkralar Üzerine", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl 2, S.8, Aralık 2014, s.165-177.

ŞAŞMAZ, Musa; *Türkiye'nin İdari Taksimatı, (1920-2013)*, C.VI, Ankara 2014, s.97.

ÖZTÜRK, Kazım; *Türk Parlamento Tarihi TBMM- IX. Dönem (1950-1954) Özgeçmiş*, TBMM Vakfı Yayınları, C.VII, No: 18, Ankara 1999.

YAPICI, Süleyman; *Palu Tarih-Kültür-İdari ve Sosyal Yapı*, Elazığ 2004.

YEDEK, Şahin; *Elazığ'da İdari, Siyasi, ve Sosyoekonomik Hayat (1923-1950)*, Ankara 2018, s.195.

III. Sözlü Tarih Çalışması

Zuhal Ünlü ile 22.08 2018 tarihinde yapılan görüşme.

Mehmet Emin Giray ile 05.09.2018 tarihinde yapılan görüşme.